

Primer capítol

Per no confondre el lector, assenyalarem d'entrada que aquest relat s'inicia a començaments dels anys setanta en una botiga del carrer Nou de Figueres -cantonada Sant Llàtzer- coneguda popularment com "la botiga verda" a causa del color de la pintura que decorava la porta i l'aparador, d'una fusta ja aleshores decrepita -d'una tonalitat deixatada i blanquinosa, visible a través de les esquerdes i de les clapetes sense pintura provocades pels nens que n'arrencaven llenques senceres quan hi passaven per davant. Amb els anys, Àngel Mauri va arribar a saber que el nom correcte de la botiga era "Can Prats". Mentre va ser capaç de recordar-ho, li va saber greu el gran nombre de llaminadures que n'havia sostret: sidral, crispetes, sugus, palotes, conguitos, núvols blancs i roses, blat de moro, pipes Churruca, esperit vermell i negre, dur i tou (en forma helicoïdal, espiral i tubular, de diferents gruixos cadascuna), caramels de moca i d'avellana, monedes i ampolles de xocolata, bastons caramelitzats, barres de regalèssia, xiclets Chew -en forma de prisma- i Bazooka -com cilindres estriats-, gomes ensucrades amb gust de menta i de cola... Totes aquestes menges estaven col·locades en capsos obertes damunt una taula baixa que complementava el taulell i que estava a l'abast dels clients: un memorable antecedent del self-service o, encara millor, del bufet lliure. A la part dreta de la botiga, en una paret fosca i escrostonada, subjectats amb agulles d'estendre roba en cordills enganxats amb claus a banda a banda, hi havia els sobres sorpresa, plens de diminuts soldats de plàstic de totes les èpoques: en postures ofensives, avançant estirats a terra, amb el bazooka a l'espatlla (el pare de l'Àngel Mauri li havia explicat que

aquell tub, que tenia el mateix nom que els xiclets Bazooka, només el podien carregar a l'espatlla els més forçuts del regiment), la metrallera damunt la cama flexionada, immòbils en el gest de caure endarrere o de llançar la granada a l'enemic, avançant amb la baioneta calada o amb la pistola a la mà, desfilant amb el banderí rígid o la bandera onejant, a cavall, amb jeeps, motos, camions o carros de combat, en columna, en fila o a discreció. I també els soldats amb casaca, brandant sabres i mosquetons, llances i alabardes, alfanges i destrals de doble tall. En cada sobre sorpresa hi havia desenes de soldadets, de la mida del polze de l'Àngel Mauri, retallats sense gaires escrúpols en plàstic gris, blau o marró i proveïts d'una base quadrada que amb prou feines servia perquè s'aguantessin drets. A la banda més fosca del passadís dels sobres sorpresa hi havia una cortina de flors blavenques, gruixuda i esfilagarsada, que feia funcions de porta, d'on sortien les senyores Prats, per regla general quan ell ja havia tingut prou temps d'enllestir les complicades operacions morals en què intervenien la seva educació catòlica, una ètica en formació, el càlcul de riscos i el desig irrefrenable d'omplir-se les butxaques de productes comestibles amb un alt contingut de glucosa. Hem d'advertir que Àngel Mauri no era un lladregot habitual, però la invitació tàcita que advertia en la peculiar disposició de la botiga verda i els llargs minuts d'espera en solitud al bufet lliure creaven un ambient tan propici al canvi de propietat que tot plegat semblava legal o, si més no, conforme a la filosofia de l'establiment. En alguna ocasió, l'Àngel estava segur que l'havien enxampat ficant-se algun objecte a la profunda butxaca de l'anorac, però les senyores Prats tenien la delicadesa de no fer-li'n cap referència.

Les senyores Prats eren com a mínim dues: una de "vella" (no devia passar dels cinquanta anys), nerviosa, de perfils precisos i cara d'ocell, sempre

amb les ulleres penjades al coll amb una cadeneta, i l'altra (si no eren dues o tres dones que Àngel Mauri confonia sistemàticament) més borrosa i silent, potser encara més "vella". En qualsevol cas, les germanes posseïen la mateixa veu vaga i idèntica mirada, tova i miop. Les moroses activitats que tenien lloc a la misteriosa rebotiga, darrere la cortina de flors, no van ser mai conegudes per Àngel Mauri. Sigui com sigui, la contribució de les germanes Prats al repartiment de soldadets i lllaminadures entre la mainada de l'època, dotada d'escassíssim poder adquisitiu, seria mereixedora d'un homenatge cívic, probablement pòstum. D'altra banda (i en aquest punt el mèrit no és de les germanes Prats, sinó de l'època) els productes oferts no se sotmetien a les directrius actuals ni pel que fa al caràcter formatiu de les joguines, ni pel que fa a l'equilibri dels hàbits alimentaris: la botiga era un devessall de sucre i violència simbòlica, que de tota manera no va impedir que l'Àngel Mauri i altres clients habituals creixessin prims com espàrrecs i partidaris del diàleg com la via més adequada per resoldre situacions conflictives.

A la taula de les lllaminadures hi havia també braçalets, anells, arracades, passadors, pinces, collarets i diademes de plàstic rosa i verd clar semitransparent, ioios amateurs i semiprofessionals, pistoles de petards i les corresponents municions col·locades en carregadors circulars, estrelles de plàstic platejat amb les puntes arrodonides i la paraula "sheriff" impresa en alt relleu, i uns objectes que mereixen un breu comentari terminològic. Es tracta de petites esferes de vidre polit, que en aquella època es deien *boles*, les generacions anteriors anomenaven *bales*, i la canalla actual designa alegrement amb el terme *caniques*. Aquestes boles o, més ben dit, algunes d'aquestes boles propietat d'Àngel Mauri, tenen un cert protagonisme en aquest relat. No és segur que el nostre protagonista les substragués de Can

Prats de manera il·lícita, però tampoc no és descartable. El que és segur és que, d'una manera o altra, les boles procedien d'aquella botiga cèntrica i tenebrosa, i ens les podem imaginar impregnades de glorioses sentors de conguitos i sidral.

Ara que Àngel Mauri ja té una d'aquestes boles al seu poder, pot començar el primer episodi d'aquesta història. Imaginem-nos-el que arriba amb la seva nova adquisició a l'escola havent dinat, una mica abans de l'hora d'entrada, posem a tres quarts de tres. Com la majoria dels seus companys, du bambes de roba blava -amb la puntera i els talons blancs-, mitjons de rombes estirats fins arran de genoll i una samarreta acuradament introduïda dins els pantalons curts. Travessa la reixa de ferro i descobreix a la dreta, sota una morera, un company seu, una mica gras, que juga a boles (ben mirat, és probable que l'Àngel hagi arribat abans d'hora precisament per estrenar la seva, de bola). El company gras no du samarreta, sinó una camisa Lavipanda de ratlles vermelles i taronges amb un poltre lilós brodat damunt el pit esquerre. L'Àngel s'hi acosta, extreu la bola de la butxaca i la fa saltar d'una mà a l'altra.

-Juguem? -pregunta el seu company, a qui anomenarem Barneda.

-Vinga.

-A veritat o a mentida?

-Què?

-Que si vols jugar a veritat o a mentida.

Feu, si us plau, l'esforç de posar-vos dins la pell d'aquell nen. Potser ara la mentida gaudeix d'un cert crèdit entre els escolars, o bé ha estat embellida per la pàtina de la ficció o, en general, de l'artifici, però un infant de començaments dels anys setanta no podia dubtar davant aquest dilema.

Àngel Mauri no tenia ni idea del que significava la pregunta d'en Barneda, però les misses de cada diumenge a les Franceses, les classes de religió de l'escola, el catecisme a la Immaculada, la primera comunió acabada de fer, un coneixement primari del que llavors s'anomenava Història Sagrada, una família severa i uns mestres nacionalcatòlics li havien inculcat una por cerval -és a dir, moral- a la mentida. De manera que no s'hi va pensar gens.

-A veritat.

Van fer servir un dels múltiples clots que tenien a la seva disposició en aquell racó de pati. En Barneda va traçar una línia amb el peu, a quatre metres del clot. Ells dos es van col·locar al darrere, van apuntar i hi van llançar les boles. La de l'Àngel Mauri va caure-hi a tres pams, la d'en Barneda quasi hi va entrar. Al segon intent, la de l'Àngel s'hi va acostar, i en Barneda no va tenir dificultats per ficar-hi la seva. Després va apuntar cap a la bola de l'Àngel i la va tocar de ple.

-Primeres -va dir.

En Barneda jugava amb una bola de les que rebien el nom de "picades" perquè la seva superfície havia perdut la finesa original. Tot i que menys elegants, els jugadors més avesats les preferien perquè no relliscaven entre els dits i permetien una major precisió. Expliquem aquesta circumstància, no per apuntar una possible desigualtat entre els dos jugadors (que hi era), sinó per indicar que en la seva primera partida a veritat, l'Àngel se les havia amb un jugador particularment veterà.

-Pincolls -va dir en Barneda, tot col·locant longitudinalment el peu entre les dues boles per demostrar que hi havia la distància reglamentària.

Després va tornar a tocar la bola de l'Àngel.

-Matutes.

Les dues esferes havien quedat tan juntes que semblava que es tocaven. En Barneda es va agenollar, hi va acostar la cara i va dictaminar.

-Mamen.

Les va agafar totes dues, es va aixecar, les va col·locar entre el polze i l'índex, una sota l'altra, va estirar el braç i les va deixar caure. Quan van xocar entre si, a terra, es van separar mig metre llarg.

-¿Mandando o sin mandar?

-Mandando -va fer l'Àngel, per dir alguna cosa.

En Barneda va tornar a tocar l'altra bola, i amb un cop net la va enviar directament al clot. En aquell moment es van començar a sentir els crits dels mestres.

-¡A formar! ¡Venga, a formar!

En Barneda es va ficar les dues boles a la butxaca i es va encaminar cap a la seva fila.

-Ei, i la meva bola? -va protestar l'Àngel, que el seguia a uns passos, entre els companys que s'anaven aplegant per classes.

-¡A cubrirse! ¡Todos a cubrirse! -es desganyitaven els mestres, repenjats a la barana de la terrassa.

-Hem quedat que jugàvem a veritat, no?

Ara podríem afegir que aquell dia l'Àngel va aprendre a desconfiar de la veritat. Però no. Era massa jove, encara. Sí que va aprendre, però, a desconfiar d'en Barneda.

L'Àngel tenia una germana gran. No sabem fins a quin punt els efectes d'aquesta convivència són rellevants; ara per ara ens centrarem en un fet molt concret. Resulta que en aquella època es van posar de moda unes determinades calces que es venien en capsos de plàstic. Les capsos consistien

en una base cilíndrica de color blanc, a la qual s'afegia un tap de plàstic transparent en forma de cúpula. Sigui perquè els nens sempre van escassos de caps, sigui per la morbositat d'aquestes en particular, l'Àngel es va encaterinar d'una que li va regalar la seva germana, i la va utilitzar -una vegada desproveïda del seu contingut original- com a receptacle de la seva incipient col·lecció de boles, que va anar augmentant conforme anava repetint les visites a Can Prats, amb els regals propis de dates assenyalades i amb la ferma determinació de no tornar a jugar a veritat amb individus com en Barneda.

Durant aquell curs, el mestre de l'Àngel Mauri era el senyor Comas: alt i prim, d'un color entre el raïm moscat i l'oliva verda, amb unes mans llargues, de dits sarmentosos, i uns cabells negres i bruts que, quan s'enfadava, li queien desordenadament davant els ulls. El senyor Comas havia estat dotat per la Providència d'una veu profunda i gutural. La circumstància -gens inhabitual a l'època- que fumés a classe el feia encara, potser, més temible. Quan s'acostava a un alumne bellugant el cigarret encastat entre els llavis semblava un torero preparant-se per clavar-li l'estocada entremig de les celles. A l'Àngel el fascinaven els filaments de fum que li brotavien dels narius quan es situava davant de la finestra: naixien verticals i tubulars, com un raig d'aigua, però no tardaven a aturar-se i, tot seguit, a difuminar-se fins que, expandits formant un núvol de fum blanc, es dissolien dolçament en l'aire.

L'aula estava situada a la planta baixa de l'edifici, tocant al pati de darrere, en una zona infrautilitzada de l'escola. Tenia dues portes: la principal, per on entraven tots els alumnes, i una de situada a l'altra banda de la pissarra, que només franquejaven els més díscols. L'estratègia pedagògica

del senyor Comas era molt senzilla: el primer dia de classe informava que els alumnes que impedissin el normal desenvolupament de la classe passarien una estona a l'habitació del costat, on hi havia tancat un goril·la. La informació era facilitada amb tota la seriositat que fa al cas, i tenia un efecte dissuassori immediat. Al cap d'unes setmanes, però, alguns alumnes començaven a perdre-li la por. Fins que li tocava al primer. Era enviat a l'habitació del goril·la durant un quart d'hora, i quan tornava era un altre: lívid i tremolós, amb una obediència a prova de temptacions. Els relats dels alumnes castigats coincidien en alguns punts: allà hi havia algun ésser viu, que es movia i que grunyia, però que no els arribava a tocar. Àngel Mauri escoltava amb atenció aquests relats i se sentia satisfet de la seva bona conducta.

Un dia -devia ser a última hora de la tarda-, es van sentir uns cops a la porta de l'aula.

-Adelante -va dir el senyor Comas.

Va entrar un vell calb, ossut i nerviós, que es movia amb lleugeresa dins un guardapols blau impecablement planxat. Tan bon punt va entrar, es van sentir murmuris generalitzats.

-El senyor Octavi, el senyor Octavi -xiuxiuejaven els impúbbers.

Efectivament, aquest era el nom del conserge, un homenet escardalenc que tenia com a afició propinar simpàtiques i alhora doloroses pessigades a qualsevol infant que se li acostés. Provocava una atracció pel risc dosificat semblant a la del Tren de la Bruixa.

-¿Puede venir un momento, señor Comas?

-El que no se porte bien ya sabe adónde irá, ¿verdad? -els va recordar el mestre abans de sortir.

No estaven acostumats a quedar-se sols. La pràctica habitual dels

mestres consistia a deixar un alumne davant la pissarra, encarregat d'anar apuntant el nom dels companys més esverats. En aquella ocasió, però, el senyor Comas no hi devia pensar. El cas és que al cap d'una estona un nen es va aixecar per demanar una maquineta, després un altre va llançar un avió de paper, un tercer va estirar els cabells del company de davant, i de mica en mica tots es van anar encomanant de l'ambient de transgressió impune. L'absència circumstancial d'en Barneda, que solia concentrar les activitats subversives, va tenir l'efecte d'estendre la rebel·lió. Àngel Mauri, d'ordinari modèlic, va reaccionar com molts tímids quan veuen l'ocasió d'esplaiar-se, és a dir, mostrant una capacitat d'autocontrol nul·la. Quan es va adonar que s'havia instaurat el caos es va ajupir, va obrir la cremallera de la seva cartera d'escai negre i en va treure la capsa de calces de la seva germana, que duia plena de boles de vidre. La va subjectar fort amb les dues mans i la va començar a percutir contra la taula, fluix en un primer moment, però en un volum cada vegada més elevat. Taral·lejava una cançó i seguia el ritme amb la capsa, que emetia un soroll alhora carrisquejant (el dring de les boles de vidre), somort (corresponent als cops que donaven les boles a la tapa de plàstic) i contundent (quan la part inferior de la capsa topava amb la fusta del pupitre) que era impossible passar per alt.

*Raska-yú,
cuando mueras que harás tú.
Tú serás
un cadáver nada más.*

La cançó i l'acompanyament guanyaven volum per segons. També és

cert que els altres alumnes van anar callant. Primer, per embadocament davant la transformació experimentada per l'Àngel, que es comportava com un autèntic cafre. Després, perquè el senyor Comas acabava d'entrar i es dirigia sigilosament cap a l'epicentre d'aquella olla de grills. El silenci que es va anar estenent per l'aula contrastava amb el soroll infernal que produïa l'Àngel, el qual prosseguia la seva festa particular, cantant (ara una pura improvisació allunyada de qualsevol melodia identificable), saltant damunt la cadira, fent ganyotes i copejant contra el pupitre, amb totes les seves forces, la capsa de calces que no havia deixat de subjectar amb les dues mans, crispades sobre el tap transparent, produint un soroll semblant al que obtindria algú que volgués destrossar unes maraques esquerdades a base de projectar-les repetidament contra un bidó de llauna. Els ulls tancats, lluny de l'estupor que creixia al seu voltant, Àngel Mauri deixava emergir tota la seva energia i fruïa sense reserves d'aquells moments d'èxtasi, sacsejant, més enllà de qualsevol noció de ritme, l'objecte que s'havia transmutat en caixa de ressonància de la seva ànima desbocada. Fins que va notar, primer, una alenada de tabac negre i, després, una urpa que li agafava el coll de la camisa i se l'emportava, sense tocar el terra, fins a l'habitació del goril·la.

Una vegada dins, sembla que es va quedar estintolat a la porta, esperant en va que els ulls se li habituessin a la foscor. D'un angle de l'habitació en sortia una respiració descompassada, com d'un animal que estigués malmès o atuït. No eren grunys, tan sols el soroll de l'aire sortint d'uns pulmons gastats. Després va sentir com si unes ungles gratessin la paret amb un moviment repetitiu. Sense moure's -i ell no pensava fer-ho-, era impossible esbrinar la mida de la cambra. La respiració, en tot cas, semblava provenir d'una distància de tres o quatre metres. Durant l'estona que hi va ser, l'Àngel no va

percebre ni un soroll provinent de fora: com si el món s'hagues aturat. El terra semblava brut d'alguna substància enganxosa, però més tard no recordaria haver sentit cap pudor. De sobte, després d'uns minuts eterns, la porta es va tornar a obrir, l'urpa del senyor Comas el va tornar a aferrar del coll de la camisa i el va retornar a la seva cadira. La cara de l'Àngel estava vermella de vergonya, però també -a clapes- blanca de por.

Tornem a topar amb una capsa de calces uns mesos després. Ignorem si és la mateixa capsa que va irritar el senyor Comas, com tampoc no sabem si les boles que conté són les mateixes. Ens trobem a casa de l'Àngel: un pis del carrer València –barri Viviendas San José- format per la cuina, el menjador-sala d'estar i un passadís amb dues portes a banda i banda. L'Àngel està jugant a la seva habitació. El seu pare treballa. La seva germana és fora. La mare és al menjador-sala d'estar amb una visita. No és aquest el moment de parlar de la mare d'Àngel Mauri. Diguem, tan sols, que el seu comportament recorda els governs mexicans dels anys vuitanta: obertura exterior i repressió interna. Afegim que el seu caràcter se suavitza davant les visites. L'Àngel, després d'una estona de jugar a la guerra amb els soldats de Can Prats, sent l'impuls irrefrenable de mostrar la seva col·lecció de boles a la visita. Agafa la capsa de calces i es disposa a sortir. Deixem-lo així, congelat en el camí al desenllaç, i desplaçem-nos momentàniament al pis de sota. Allà hi viu un empleat de banca amb la seva dona i quatre fills. La que ens interessa sobretot és la dona, la senyora Montserrat, coneguda arreu del barri pels seus freqüents atacs d'histèria -probablement associats a la síndrome pre-menstrual-, que es manifesten en forma d'udols i xisclets, entre els quals amb prou feines es poden percebre altres sons articulats que els pitjors renecs que pot proferir una mestressa de casa de l'època. Els destinataris habituals dels seus brams

són els fills, sobretot el petit, que ara té cinc anys, però els habitants del bloc saben que si alguna cosa molesta positivament la senyora Montserrat són els sorolls provinents del pis de dalt.

L'Àngel, ara sí, obre la porta de l'habitació i enfila el passadís. Sent com la mare i la visita riuen i xerrotegen. Agafa fort la capsa de calces i obre la porta del menjador-sala d'estar.

-Què vols, maco? -fa la seva mare.

Ell camina amb els braços estirats, la capsa de calces al seu davant, com un estendard.

-Nen -continua la mare-, ¿és plena de boles, la capsa? Vigila que no et caigui.

Ell que avança decidit, mostrant la capsa de calces a la manera d'un tribut degut a la visita. I, com una fuetada, arriba la frase fatídica:

-Àngel, si et cau la capsa a terra, ja et juro jo que te les llenço però totes.

L'avís es va fent lloc dins el cervell de l'Àngel mentre ensenya les boles a la visita, que se les mira amb un interès una mica sobredimensionat. Li fa un parell de preguntes, que l'Àngel respon amb un somriure tímid, i ella li diu que sembla que s'hagi empassat la llengua. Després de rebre els elogis pertinents i també un petó a prop dels llavis, l'Àngel torna satisfet a l'habitació. Quan és al passadís, una molèstia al múscul del braç l'adverteix que fa massa estona que aguanta les boles, de manera que va per canviar-la de mà però encara està obrint la porta de l'habitació i, sense voler, prem massa fort la base de la capsa. El tap, impulsat pel moviment del plàstic tou, cau a terra fent dues o tres voltes de campana. En aquell moment l'Àngel desequilibra la capsa i les boles inicien un moviment pendular, com onades

de colors en una tempesta de plàstic blanc. Clonc, clonc, clonc, una de les boles, la més decidida, cau i rebotja sorollosament a terra (un terra pelat, de terratzo, sense una trista alfombra que esmorteeixi el soroll). Després sobrevé la catàstrofe. Temorós del que està a punt de passar, del que ja ha començat a passar dins el seu cap, l'Àngel prem encara més fort el plàstic de la capsa i ja són dues, tres, quatre les boles que, clonc, clonc, clonc, cauen i reboten pel passadís i l'habitació. La resta es precipiten a terra en l'esforç que fa l'Àngel per agafar-les al vol.

En un primer reflex el nen intenta, ben inútilment, aturar amb els peus -trepitjant-les en sec- la trajectòria de les boles que salten disparades cap als quatre racons de l'habitació. Després, mentre mira de capturar-les amb la capsa de calces buida –com si fos una cistella-, s'atura unes dècimes de segon per escoltar les reaccions que es produeixen a la sala-menjador. No se sent res. De moment, tampoc la veïna de baix fa ús de la seva veu. I, ara sí, tot el món d'Àngel Mauri es resumeix en el soroll infernal del vidre contra les rajoles, del vidre contra la fullola de l'armari, del vidre contra el sòcol de color negre brillant, del vidre contra el vidre quan dues boles topen i es projecten en direccions oposades i ell no sap quina seguir.

Els bots duren una eternitat (una mica menys, potser, que l'eternitat de l'habitació del goril·la), però a l'últim s'acaben. Llavors l'Àngel, ajupit en l'habitació plena de boles que encara rodolen, comença a plorar de la seva manera: fluixet, sense mocs, amb unes llàgrimes petites que rellisquen de pressa galta avall abans que tingui temps de llepar-les. Plora, és clar, per les boles que està a punt de perdre, per les boles que la seva mare li ha assegurat que li llençaria si li queien. I, encara que nosaltres sapiguem que no costa gaire tornar a Can Prats a procurar-se'n de noves, la veritat és que l'Àngel ja

ha establert una certa relació afectiva amb *aquestes* boles (algunes ja comencen a estar picades), i amb *aquesta* capsa de calces (que, per extensió, sospita que rebrà un tracte semblant al de les boles). Plora, també, per la reacció de la seva mare, per la desproporció entre la falta que ha comès (negligible) i el càstig que rebrà (descomunal), i plora també perquè intueix que el que està a punt de passar amb les boles és la porta d'entrada a altres desproporcions futures, que ara no sabria ni tan sols imaginar i que, per tant, són ben dignes de dedicar-hi els seus plors. Intueix que la relació amb la seva mare està sotmesa a l'arbitrarietat del càstig exemplar, absolut i irrevocable, del qual les boles són tan sols una mostra, o un símbol, o un anunci. Però plora també per la seva mare, plora perquè ella és incapaç d'adonar-se de la magnitud d'aquesta desproporció, i perquè ell no té prou mitjans per fer-la-hi veure. I plora sobretot perquè potser així, quan ella obri la porta i el vegi ajupit en l'habitació plena de boles que ja s'han aturat, plorant amb cara de buidar-se tot ell pels ulls, s'adonarà que les coses no poden seguir així, que ella no li pot llençar totes les seves boles només perquè li han caigut, que ningú no pot sostenir que aquesta és una reacció raonable, i si l'Àngel hagués sentit a parlar de l'estimulació positiva és segur que intentaria aturar el devessall de llàgrimes per proposar-li un nou paradigma de relació, per dir-ho d'alguna manera. L'Àngel també plora pel seu pare, perquè la feina de viatjant el té sempre fora i quan torna és generós i comprensiu, però avui no hi és i per tant no pot fer-li costat. I, per descomptat, l'Àngel plora també per ell, pel gest tan inoportú que ha estat mostrar les boles a la visita, però encara més per la seva malaptesa en deixar-les caure, perquè la seva mare l'havia avisat i per tant el càstig és, malgrat la desproporció, just i fins i tot necessari. I plora també perquè està segur que si la seva mare no l'hagués avisat que li

llençaria totes les boles si li queien, no hauria agafat tan fort la capsa, no s'hauria posat tan nerviós quan ha caigut la primera bola a terra i, al capdavall, no li n'hauria caigut ni una. I plora també perquè és l'únic consol que té, o el més efectiu, i també perquè plorar pot ser també una barrera, una manera de fer llàstima quan la mare obri la porta d'una revolada, disposada a llençar-li totes les boles a les escombraries, tot i que sap que les seves llàgrimes no són tan poderoses com això, i plora també per aquest motiu, pel poder limitat de la seva única arma, però també plora per enfortir-la, l'arma, perquè potser avui que hi ha una visita les llàgrimes seran més efectives, i s'esforça -entre la sensació de ridiculesa i la necessitat d'artifici- per fer sortir més llàgrimes ara que sembla que comença a estroncar-se el bon ritme de plor que havia aconseguit mantenir. Per tot això plora l'Àngel mentre mira les boles escampades pel terra de l'habitació, les boles que tenen els dies comptats, i se n'acomia a la seva manera tràgica i infantil, interessada i silenciosa, amb llàgrimes (malgrat ell) tan discretes que semblen d'aigua mineral.

I en aquell moment, quan l'última bola ha deixat de moure's, sent un soroll que prové de la sala-menjador. Sí, sent un soroll formidable, inesperat, inversemblant: la seva mare que riu. No és que rigui: és que es rebenta de riure. Són una mena d'arcades violentes, en què la respiració amb prou feines pot sortir dels pulmons congestionats, i en què les riallades, després de sorgir amb força, s'apaguen gradualment, com si sorgissin d'una gaita vella en la qual només es pogués bufar una vegada i encara amb molt de compte (però no ha estat una sola vegada: deu haver començat a riure en el moment que ell ha començat a plorar). I ara l'Àngel mira d'aturar el plor perquè no suporta que algú es burli de la seva desgràcia, de la pèrdua del seu tresor. Surt al passadís.

Quan és a la sala-menjador, troba estrany que la visita també rigui, perquè de cap manera la visita no pot trobar graciosa la desproporció entre la falta comesa i el càstig que rebrà, la injustícia patent de llençar-li totes les boles per res, només perquè el tap no és prou dur i ha saltat de la capsa i ell no ha sabut aturar la cascada que ha sobrevingut. Però el més curiós, es fixa l'Àngel, és que ni el riure de la visita ni el de la seva mare són cruels: riuen com si no tinguessin res per ocultar, com si la causa del riure fos legítima (l'Àngel no està familiaritzat amb paraules com aquesta, però esperem que la mare i la visita ens deixaran una mica d'aquesta legitimitat: així nosaltres podrem deixar la paraula a l'Àngel perquè analitzi la situació amb un vocabulari que encara no domina) i no perjudiqués una ànima tendra com la seva, que no ha actuat amb malícia sinó que senzillament s'ha atabalat davant una amenaça que s'ha activat com a profecia.

Riuen amb alegria; amb franquesa, riuen. Les veu, assegudes al sofà del menjador-sala d'estar, rient amb el cap endarrere, relaxades, contentes de riure, i ara que el miren es fixa que tenen els ulls brillants, com si ploessin i tot de tant de riure. Quan s'hi acosta, elles no poden deixar de veure que ell està plorant, i continuen rient, sí, però ara (ell ho nota) amb menys intensitat: amb un riure tendre, compassiu, una mica avergonyit, un riure d'adult que es riu d'un nen tot i saber que no hauria de fer-ho. I de mica en mica l'Àngel s'adona que aquest últim riure ha sorgit perquè han vist que ell s'ha cregut l'amenaça. En realitat deuen haver començat a riure quan han sentit caure les boles. Els deu haver fet gràcia que la profecia s'hagi complert d'una manera tan ràpida i estrepitosa, s'han rebenat de riure quan han sentit les proves de la ineptitud de l'Àngel, el soroll de les boles caient, un riure que es fa càrrec dels defectes, de les imperfeccions, que no és burleta ni superior, més aviat

resignat, perquè, vulgues o no, sempre hi haurà nens que els cauran totes les boles a terra, un riure potser també preveient la història de la senyora Montserrat, ella que per res es posa a xisclar (com li deu haver costat -suposant que sigui a casa- estar-se de cridar d'un pis a l'altre totes les barbaritats que li deuen haver passat pel cap i que tan sovint crida al seu fill petit).

L'Àngel ara entén que ni la seva mare ni la visita s'han pres seriosament l'amenaça, sinó que de seguida han donat per suposat que es tractava d'un fals avís, d'un advertiment que ja incorporava, o precipitava, el perill i que per això mateix no podia castigar-lo. L'Àngel comprèn que quan l'han vist arribar al menjador-sala d'estar amb la cara banyada de llàgrimes han rigut per simpatia, per la satisfacció que provoca adonar-se que la innocència existeix, que l'Àngel s'ho ha cregut, com aquell qui creu en els Reis o en el tió, el riure una mica tèrbol vist de fora però en el fons tan poc pervers de les persones que se sorprenden quan descobreixen que encara hi ha algú més ingenu del que es pensaven, potser fent-se creus de quan elles mateixes eren prou innocents per creure's aquesta mena de coses.

És llavors quan l'Àngel, després d'intuir aquesta reacció de les dues dones (que hem intentat fer més explícita del que elles, i encara més ell, podrien arribar a sospitar), torna a l'habitació i s'abandona al plor, ara sí, sorollosament, amb més ganes, perquè no ho fa per la distància que ha detectat entre la falta i el càstig (al capdavant està habituat a plorar per la injustícia, i potser ja ho fa de manera no rutinària però sí més aviat maquinal), sinó per una raó més greu: pel malentès, per la distància que el separa de la seva mare, una distància que és més gran del que ell havia calculat, en part també per culpa d'ell mateix. Plora perquè fins i tot la visita havia entès el

que ell encara no havia sospitat, és a dir, que l'amenaça era en realitat una broma. Plora perquè no ha estat a l'altura del que s'esperava d'ell, perquè té set anys i ha reaccionat com un nen petit. Torna a plorar, amb més ganes, perquè el seu error ha estat sobretot de càlcul, perquè el pitjor no ha estat ser incapaç d'aturar la caiguda de les boles, sinó desconfiar quan no calia, i aquest error li sap greu i el fa plorar d'autocompassió, que és un plor que li fa ràbia i, doncs, el fa plorar encara més. S'asseu a la cadira que hi ha al davant de la finestra i plora perquè sap que en el fons s'ho mereix (en realitat, és conscient que no tot és culpa seva, però les llàgrimes tenen la seva pròpia dinàmica i rebutgen les mitges tintes), perquè ja li està bé tot el que li passa (tot i que no, però tant és), perquè no està mai segur de si li parlen de veritat o de mentida, de si li fan bromes o amenaces o profecies, perquè ja s'ho mereix, que en Barneda se li quedés la primera bola, i ja s'ho mereix, que el professor Comas el tanqués a l'habitació del goril·la, i les causes de les llàgrimes es barregen sinèrgicament i multipliquen el seu efecte. Plora perquè la seva mare no suporta que plori, perquè és com si les llàgrimes fossin la constatació d'un desencontre, o d'un equívoc, o d'un fracàs, i sap que de seguida que plora ella ve a l'habitació a dir-li que plegui, a cridar-li, a ordenar-li que ja està bé, que prou, tot i que avui, com que hi ha una visita, se n'estarà. L'Àngel plora perquè té prohibit plorar, perquè avui ho fa de manera excepcional i aprofita per vessar totes les llàgrimes possibles abans que la visita se'n vagi i la mare li digui que ja s'ha acabat això de plorar. Plora perquè ella el vegi quan a l'últim obri la porta, per oferir-li les llàgrimes com un tribut, regalimant-li cara avall fins a terra, sense ganyotes ni sorolls, fredament, com si es limités a constatar una distància insalvable de l'única manera que li està permesa, tot i que només li està permesa en dies de visita. Plora, finalment, perquè ell és

l'únic culpable del seu plor, perquè ningú no ve a consolar-lo i a eixugar-li aquestes llàgrimes, que ara s'imagina grosses i rodones, i de colors, com les boles que comença a llançar per la finestra, d'una en una, amb una passió concentrada, sense mirar on van, aquestes llàgrimes que finalment cauen per alguna raó, perquè s'està quedant sense boles, perquè li sembla sentir com reboten sordament a la vorera del davant, perquè els nens del barri aviat se les hauran endut totes, perquè finalment ha trobat un bon motiu per a totes aquestes llàgrimes.